

KRIMINOLOŠKA ETIOLOGIJA 1. DIO

(prvi kriminološki diskursi,
pozitivistička škola, ekološke teorije)

Izv.prof.dr.sc. Anna-Maria Getoš Kalac

SADRŽAJ

1. UVOD U KRIMINOLOŠKU ETIOLOGIJU
2. PRVI KRIMINOLOŠKI DISKURSI
 - Sokrat, Platon, Aristotel, Aurelije Augustin
 - Abelard, Akvinski, Hobbes, Holbach, More
 - Beccaria, Bentham, Kant
3. POZITIVISTIČKA ŠKOLA
 - Comte, della Porta, Caldwell, Quetelet
 - Lombroso, Ferri, Garofalo
 - Goddard, Dugdale, Binet, Kretschmer, Sheldon, Freud, Tarde
4. EKOLOŠKE TEORIJE
 - Teorija socijalne dezorganizacije
 - Teorija kulturnog konflikta
 - Teorija simboličkog interakcionizma

1. Uvod u kriminološku etiologiju

- kriminološke teorije na osnovi empirijskih iskustava sustavno uspostavljaju čimbenike koje smatraju odlučujućima u kriminogenezi
- nastoje se ustanoviti zakonitosti o kojima ovisi opseg, kretanje i struktura delinkvencije na određenom području i u određenom vremenskom periodu
- etiološki čimbenici
- endogene, egzogene i mješovite teorije

Pregled osnovnih kriminoloških teorija s glavnim predstavnicima i osnovnim postavkama:

NAZIV I VRSTA TEORIJE	GLAVNI PREDSTAVNICI	OSNOVNE POSTAVKE
POZIVITISTIČKA ŠKOLA mješovita	Lombroso, Garofalo, Ferri	U središtu pozornosti je delinkvent čije je ponašanje uvjetovano nizom endogenih i egzogenih čimbenika
EKOLOŠKA TEORIJA egzogeni	Park, Burgess, Shaw, McKey, Sellin	Uzroke delinkvencije ne treba tražiti u individualnoj patologiji već u okolini u kojoj počinitelj živi
TEORIJA ANOMIJE egzogeni	Durkheim, Merton	Anomija je stanje loma normativne strukture društva u kojem ljudi ne znaju što mogu očekivati od sustava i jedni od drugih i koje je glavni uzrok kažnjivih ponašanja
TEORIJA ETIKETIRANJA egzogeni	Lemert, Becker	Osoba postaje delinkvent ne zbog svoje individualne patologije već zbog toga što joj je društvo uspješno stavilo tzv. 'delinkventnu etiketu'
TEORIJA GENETSKE PREDISPOZICIJE ZA KAŽNJIVO PONAŠANJE endogeni	Christiansen, Mednick, Jacobs, Cespi	Uzrok delinkventnog ponašanja su naslijeđene osobine i djelovanje tzv. 'kandidatskih' gena koji potiču agresivnost i delinkventno ponašanje
TEORIJA DIFERENCIJALNE ASOCIJACIJE egzogeni	Sutherland, Cressey	Kažnjivo ponašanje se uči od ostalih pripadnika skupine. Učenje kažnjivog ponašanja sadrži: tehniku počinjenja kažnjivog djela koja može biti vrlo jednostavna ili vrlo složena i posebnosti usmjerenja motiva, racionalizacije i navika
RADIKALNA TEORIJA egzogeni	Quinney	Kršenje pravnih normi samo je posljedica nepravde tih normi koje same po sebi predstavljaju 'kriminalno ponašanje' jer su uspostavljene s cijem dominacije društvene manjine nad obespravljenom društvenom većinom

2. Prvi kriminološki diskursi

- Sokrat (469.-399. pr.Kr.)
- Aristotel (384.-322. pr.Kr.)
- Aurelije Augustin (354.-430.)
- Platon (427.-347. pr.Kr.)
 - primjer posuđenog oružja od prijatelja koji je u međuvremenu poludio
 - za moralno djelovanje nije dovoljno poznavanje općevažećih etičkih normi koje se bezuvjetno mogu primijeniti u svakoj prilici, nego je prijeko potrebno promisliti konkretnu situaciju i prosuditi je li na nju primjenjiva općevažeća norma

Platon: Država, X. knjiga, 604, c

– Zakon veli, da je najljepše pokazivati što veću mirnoću u nesrećama i ne uzrujavati se. Jer niti je očito, što je u takvim zgodama dobro i zlo, niti ima kakva poboljšanja za onoga koji se ljuti, niti ikoja ljudska stvar vrijedi da se čovjek oko nje suviše muči, a žalost smeta onome, što nam treba u tim prilikama najbrže dolaziti.

– Što to?

– Treba – rekoh – svatko o nezgodi promišljati, pa, kao kod bacanja kocke, prema onome što je palo, uređivati svoje stvari onako, kako razum kaže da bi bilo najbolje, a da ne bi, kad postrada, kao djeca držao se udarena mjesta i dugo vikao, nego da bi uvijek privikavao dušu, da što brže ide na liječenje i popravljavanje onoga, što padne i oboli, i da bi liječenjem uklanjao kuknjavu.

– Svakako bi bilo najbolje, da se svatko u nezgodama tako vlada.

2. Prvi kriminološki diskursi

- Pierre Abelard (1079.-1142.)
- Toma Akvinski (1225.-1274)
- Thomas Hobbes (1588.-1679.)
- Paul Holbach (1723.-1789.)
- Thomas More (1477.-1535.)

2. Prvi kriminološki diskursi

- Cesare Beccaria (1738.-1794.)
- Jeremy Bentham (1748.-1832.)
- Immanuel Kant (1724.-1804.)

2. Prvi kriminološki diskursi

CESARE BECCARIA

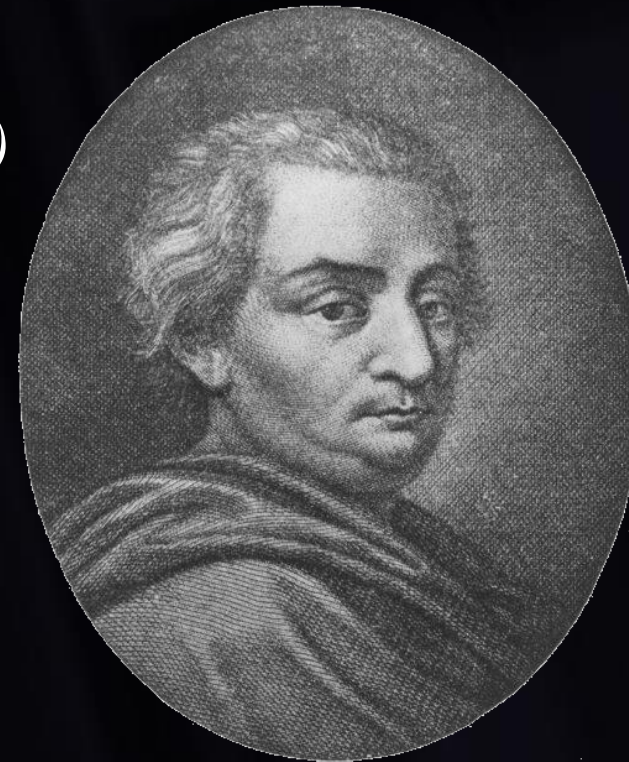
1738-1794

Dei delitti e delle pene (1764)

“O zločinima i kaznama”

Klasična kriminologija

“slobodna volja”

DEI DELITTI
E
DELLE PENE

In rebus quibuscumque difficilioribus non expectandum, ut quis simul, & serat, & metat, sed praeparatione opus est, ut per gradus maturefcant. Bacon. Serm. fidel. num. XLV.

MDCCLXIV.

Naslovna stranica izvornog izdanja (Livorno, 1764)

O zločinima i kaznama

Ni u jednoj stvari ne može se očekivati da tko istovremeno sije i žanje, već treba poraditi na tome kako bi postepeno sazrela.

C. Beccaria: O zločinih i kaznah
(prijevod J.Šilović), 1889

O zločinima i kaznama

- I. Izvor kazni
- II. Pravo kažnjavanja
- III. Posljedice
- IV. Tumačenje zakona
- V. Nejasnost zakona
- VI. Srazmjernost između zločina i kazni
- VII. Zablude o odmjerenju kazni
- VIII. Podjela zločina
- IX. O časti
- X. O dvobojima
- XI. O javnom miru
- XII. Svrha kazne
- XIII. O svjedocima
- XIV. Indiciji i forme postupanja
- XV. Anonimne prijave
- XVI. O torturi
- XVII. O fisku
- XVIII. O zakletvama
- XIX. Hitnost kazne
- XX. Nasilja
- XXI. Kazne za plemiće
- XXII. Krađa
- XXIII. Infamija
- XXIV. Dokoličari
- XXV. Protjerivanje i konfiskacije
- XXVI. O obiteljskom duhu
- XXVII. Blagost kazni
- XXVIII. O smrtnoj kazni
- XXIX. O pritvoru
- XXX. Trajanje postupka i zastara
- XXXI. Zločini koje je teško dokazati
- XXXII. Samoubojstvo
- XXXIII. Krijumčarenje
- XXXIV. O dužnicima
- XXXV. Pravo azila
- XXXVI. O raspisivanju ucjene na glavu
- XXXVII. Pokušaj, suučesnici i nekažnjivost
- XXXVIII. Sugestivna pitanja i ispitivanje okrivljenika
- XXXIX. O jednoj posebnoj vrsti zločina
- XL. Krivi nazori o koristi
- XLI. Kako da se spriječe zločini
- XLII. O znanostima
- XLIII. Državni funkcionari
- XLIV. Nagrade
- XLV. Odgoj
- XLVI. O pomilovanju
- XLVII. Zaključak

2. Prvi kriminološki diskursi

JEREMY BENTHAM

1748-1832

UTILITARIZAM

Klasična kriminologija
“slobodna volja”

2. Prvi kriminološki diskursi

IMMANUEL KANT

1724-1804

KATEGORIČKI IMPERATIV

polazi od 3 temeljna načela:

- sloboda pojedinca
- jednakost svih u građanskom društvu
- neovisnost zajamčena kategorijom 'građanina'

3. Pozitivistička škola

- pozitivizam je pristup koji proučava ljudsko ponašanje korištenjem znanstvenih metoda
- razvoj pozitivističke škole u kriminologiji pod utjecajem 3 povijesna čimbenika:
 - razvoj sociologije pozitivizma (A. Comte)
 - teorija evolucije (C. Darwin)
 - antropologija

3. Pozitivistička škola

- August Comte (1798.-1857.)
- Giambattista della Porta (1535.-1615.)
- Charles Caldwell (1772.-1853.)
- Adolph Quetelet (1796.-1874.)

3. Pozitivistička škola

AUGUST COMTE

1798-1857

*“znati da bi se predvidjelo,
predvidjeti da bi se djelovalo”*

Pozitivistička kriminologija
“socijalni determinizam”

3. Pozitivistička škola

G. DELLA PORTA

1535-1615

FIZIOGNOMIJA

proučava odnos između
tjelesnih obilježja i
ponašanja

3. Pozitivistička škola

J. K. LAVATER

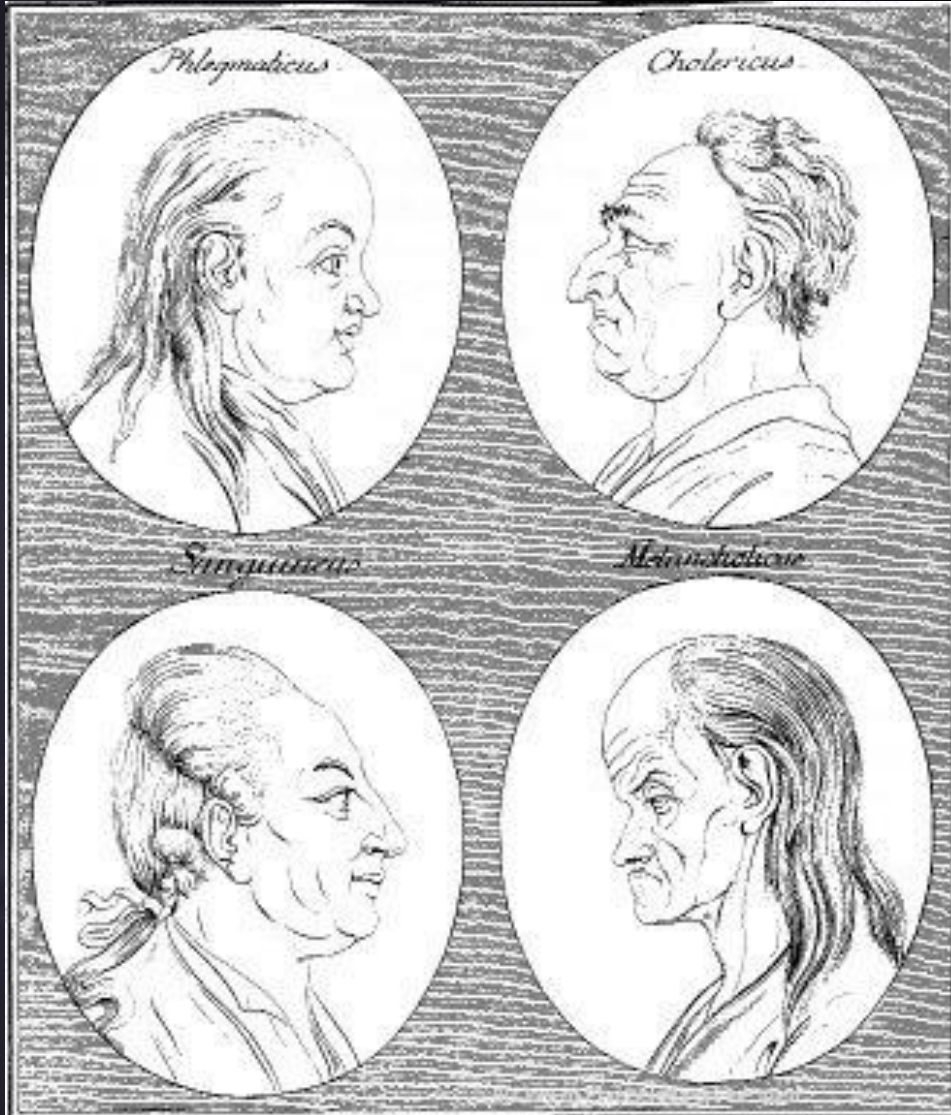
1741-1801

FRENOLOGIJA

parapsihološka disciplina
koja se bavi proučavanjem
utjecaja oblika lubanje na ponašanje i
emocionalni život čovjeka

temperamenti po Lavateru

flegmatik

kolerik

sangvinik

melankolik

3. Pozitivistička škola

**FRANZ JOSEPH
GALL**

1772-1853

FRENOLOGIJA

J. K. SPURZHEIM

1776-1832

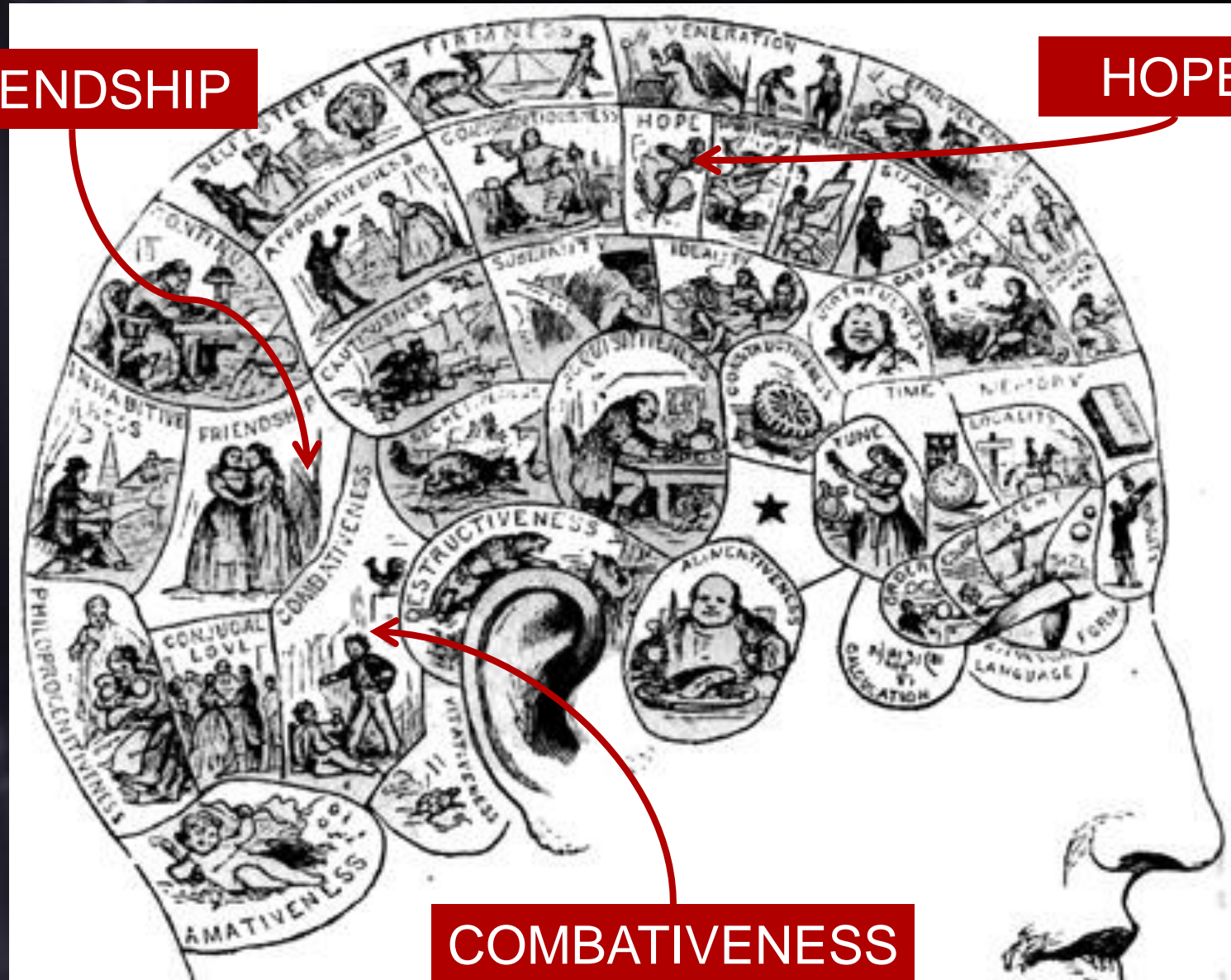
nastavio razvijati frenologiju

karta prema Gallu

FRIENDSHIP

HOPE

COMBATIVENESS

3. Pozitivistička škola

- Cesare Lombroso (1835.-1909.)
- Enrico Ferri (1859.-1929.)
- Rafaele Garofalo (1852.-1934.)

3. Pozitivistička škola

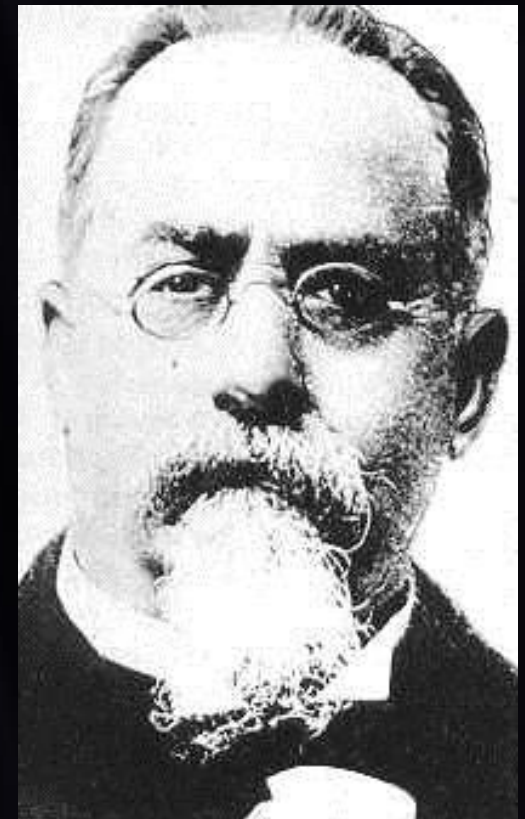
CESARE LOMBROSO

1835-1909

L' uomo delinquente (1876)

“Rođeni zločinac”

ATAVISTIČKE STIGMATE

3. Pozitivistička škola

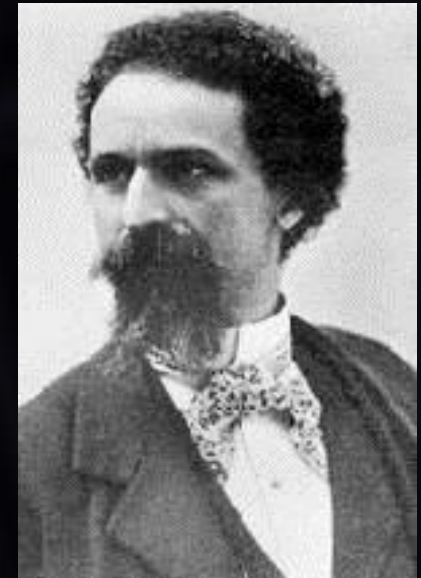
ATAVIZAM – delinkventno ponašanje kao primitivno ponašanje

3. Pozitivistička škola

ENRICO FERRI

1856-1929

- razradio prvi kazneni zakon utemeljen na principima pozitivizma
- "Moralnu odgovornost" zamijenio je socijalnom odgovornošću

Prikaz Ferrijevog pentagona zločinaca

3. Pozitivistička škola

RAFAELLE GAROFALO

1852-1934

“MORALNA ANOMALIJA”

kaznena djela svrstava u 2 skupine:

→ *mala in se*

→ *mala prohibita*

3. Pozitivistička škola

- Henry Goddard (1866.-1957.)
- Richard Dugdale (1841.-1883.)
- Alfred Binet (1857.-1911.)
- Ernst Kretschmer (1888.-1964.)
- William Sheldon (1898.-1977.)
- Sigmund Freud (1856.-1939.)
- Gabriele Tarde (1843.-1904.)

3. Pozitivistička škola

HENRY GODDARD

1866-1957

*The Kallikak Family: A Study in the
Hereditary of Feeble-Mindedness*

GENEALOGIJA

povezao kriminalno ponašanje s
naslijeđenim osobinama

3. Pozitivistička škola

RICHARD DUGDALE

1841-1883

The Jukes: A Study in Crime, Pauperism, Disease and Heredity.

GENEALOGIJA

povezao kriminalno ponašanje s naslijeđenim osobinama

3. Pozitivistička škola

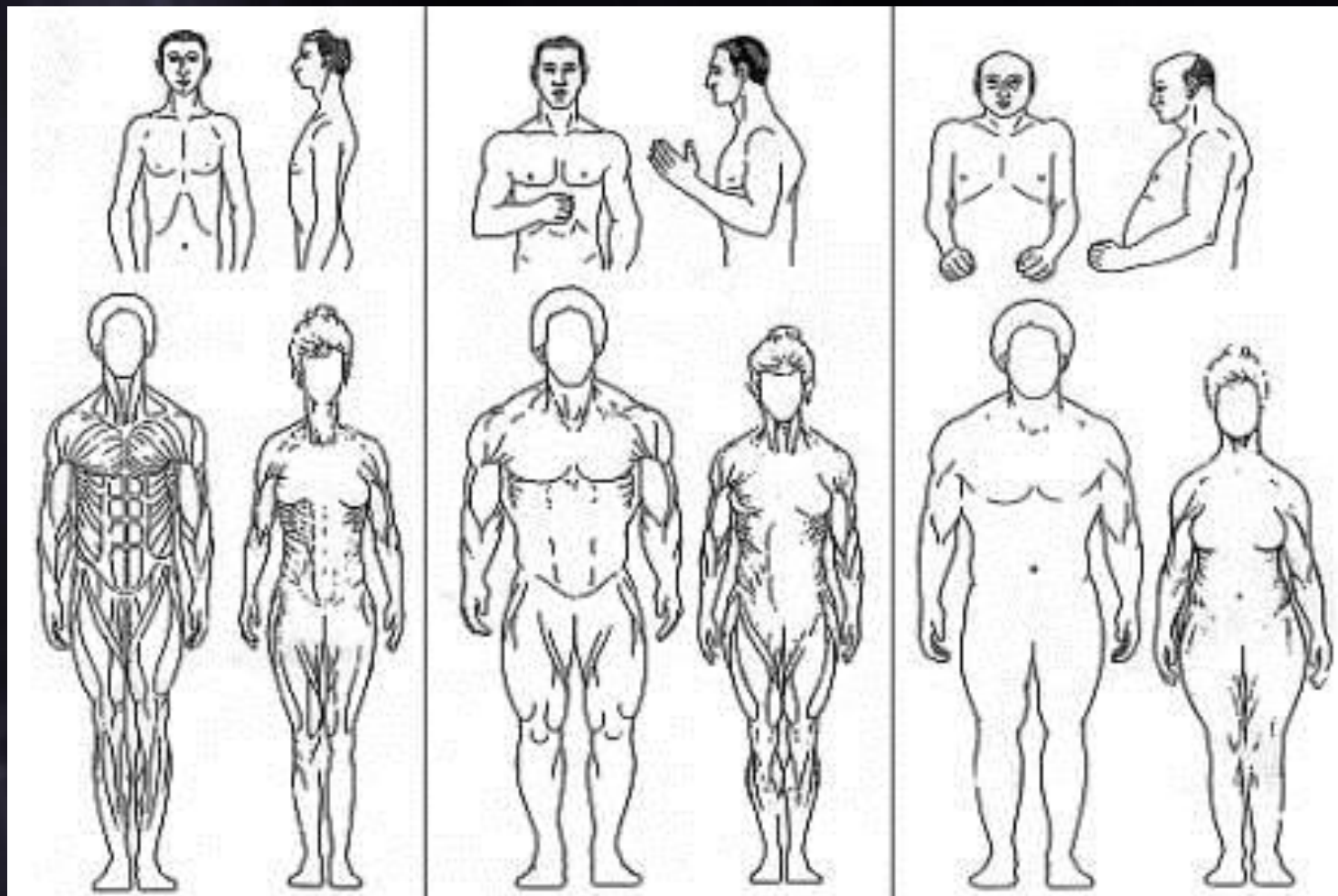
ERNST KRETSCHMER

1888-1964

UVODI ŠKOLU SOMATOTIPOVA U KRIMINOLOGIJU

delinkventno ponašanje dovodi u vezu s
tjelesnom građom počinitelja

tipologija prema Kretschmeru

ASTENIK

ATLETIK

PIKNIK

3. Pozitivistička škola

GABRIELE TARDE

1843-1904

objasnio kriminalno ponašanje kao naučeno ponašanje, zbog sklonosti ljudi da imitiraju jedni druge

4. Ekološke teorije

- težište stavljaju na egzogene etiološke čimbenike
- uzroke delinkvencije treba tražiti u okolini u kojoj počinitelj živi
- glavni predstavnici iz Chicaga (Čikaška škola)

- Teorija socijalne dezorganizacije
- Teorija kulturnog konflikta
- Teorija simboličkog interakcionizma

Teorija socijalne dezorganizacije

- Robert Park & Ernest Burgess
- Clifford Shaw & Henry McKay
- na delinkvenciju na određenom području utječe stupanj socijalne dezorganizacije odnosno poštivanje normi koje su različite od društvenih konvencionalnih normi

koncentrične gradske zone prema Parku i Burgessu

The Concentric Zone Model:

1. **Central Business District**

2. **Transitional Zone**

***Recent Immigrant Groups*

—Deteriorated Housing

—Factories

—Abandoned Buildings

3. **Working Class Zone**

—Single Family Tenements

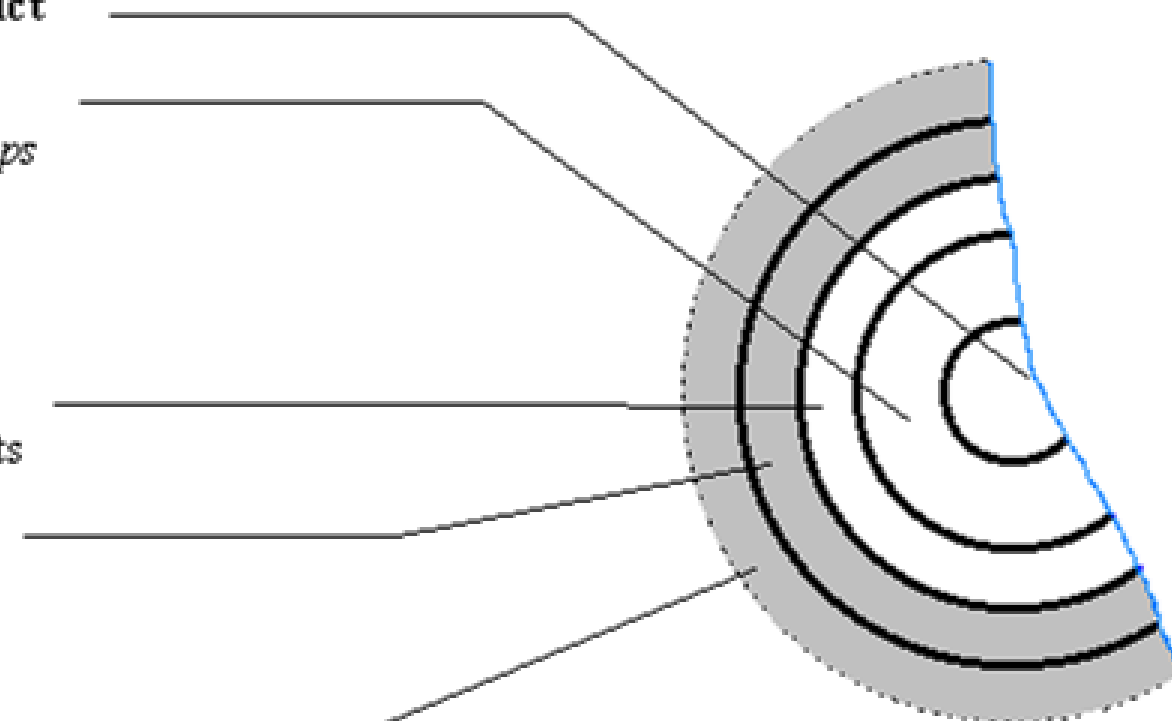
4. **Residential Zone**

—Single Family Homes

—Yards/Garages

5. **Commuter Zone**

—Suburbs

Teorija socijalne dezorganizacije

Sampson i Groves navode 4 čimbenika koji dovode do soc. dezorganizacije:

1. nizak ekonomski standard
2. pomješanost razl. etničkih skupina
3. velika mobilnost unutar područja
4. razorena/disfunkcionalna obitelj

Teorija kulturnog konflikta

Thorsten Sellin

- svaka grupa oblikuje vlastite norme ponašanja
- međusobna razlikovanja dovode do **PRIMARNOG KONFLIKTA** između temeljne kulture i subkultura
- **SEKUNDARNI KONFLIKT** – između različitih subkultura iste temeljne kulture

Teorija simboličkog interakcionizma

Herbert Blumer

- pretpostavka:
→ FUNKCIONALIZAM DELINKVENCije
- u pluralističkom društvu su kažnjiva ponašanja samo jedan od oblika ponašanja koji u takvom društvu ima svoju funkciju
- ljudsko (time i delinkventno) ponašanje rezultat je simboličke interakcije među ljudima
- ponašanje delinkventa je manifestacija prava na različitost u pluralističkom društvu